

Pesta 22 octomvre, (3 noemvre.)

Va esi dominec'a. | Redact. : strad'a lui Leopoldu nr. 32.

Nr. 43.

Anulu VIII, — 1872.

Pretiuu pe anu 10 fl., pentru Romani'a 2 galbeni.

Societatea pentru fondu de teatru.

Adunarea generala a Societatii pentru fondu de teatru romanu, conformu concludului adusu, se va tiené in orasiulu Timisiór'a la 11 si 12 noemvre an. c. calind. nou, cu urmatóri'a

Programa :

Diu'a prim'a, 11 noemvre.

1. Presiedintele va deschide adunarea la 10 óre, in localitatea ce va fi destinata pentru siedintiele adunării generale.

2. Dupa deschidere se voru alege doi secretari ad hoc.

3. Unulu din secretarii Societatii va dá cetire raportului comitetului despre lucrările sale de la ulti-m'a adunare gen.

4. Se va ceti raportulu despre starea cassei Societatii, si peste totu despre membrii si averea totala a Societatii.

5. Se va alege o comisiune de 5 membri pentru cercetarea raportului cassariului.

6. Se va alege o comisiune de 5 membri, la care se voru inscrie acei onorab. domni, cari voru voi a fi membrii Societatii, séu a dá oferte in bani, precum si pentru a primi tacele de la membrii de pana acuma.

7. Se va alege o comisiune de 5 membri, la care se voru aretá propunerile, ce s'aru face spre inaintarea scopului Societatii.

8. Se voru tiené discursuri corespundietórie scopului Societatii si aretate mai antáiu comitetului.

Diu'a a dów'a, 12 noemvre.

1. Deschidendu presiedintele siedinti'a se va ceti si verificá procesulu verbalu alu siedintiei trecute.

2. Comisiunea esmisa pentru inscriere de membri si primire de tace si oferte, va face raportulu seu si se va luá conclusiunea necesaria.

3. Comisiunea esmisa pentru cercetarea cassei va raportá despre acést'a si se va luá conclusiune a supra raportului.

4. Comisiunea esmisa pentru propuneri va raportá despre acestea, si se voru luá conclusiunile necesarie.

5. Se va decide locul si diu'a adunării generale venitórie.

6. Se va alege o comisiune pentru verificarea procesului verbalu alu siedintiei de asta-di.

7. Presiedintele va inchide adunarea.

Pest'a, din siedinti'a comitetului, tienuta in 22 octomvre 1872.

Iosifu Vulcanu,
secretariu.

Alesandru Romanu,
presied. subst.

Ochii ei.

Am traitu sê vedu sub sóre
 Multe lucruri d'admiratu :
 Nóptea stele lucitórie,
 Diu'a flori mirositórie,
 Care multu m'au incantatu :
 Dar mai multu — si cu ardóre,
 Ochii ei m'au sagetatu.

Admiratu-am primavér'a
 Róu'a cum cade pe flori ;
 Admiratu-am apoi vér'a
 Lun'a cum se primbla sér'a
 Pe seninulu fara nori :
 Dar acuma sum ca cér'a —
 Pentru ochii-i rapitori.

Me incant' ori ce verdétia
 De pe munti, de pe campfi ;
 Simtu in mine o dulcétia
 Candu eu esu de diminétia,
 Pe la agrii aurfi :
 Dar ai ei ochi de viétia
 Mai me scóte dintre víi.

Langa tiermulu apei line
 Eu adesea-su incantatu ;
 Si sê urcu preste coline,
 Insocitu de óro-cine —
 Totu-de-una-am preferatu :
 Dar . . . privirea ei spre mine
 Sufletu-mi mi-a turburatu.

Ochi frumosi, lumini senine,
 Ce pe mine m'ati facutu
 Ca sê uitu eu ori-ce bine
 Si chiar gratii de virgine :
 Fericii ce am perduu !
 Ori nu mai priviti la mine,
 Séu veniti sê ve sarutu !

Z. Antinescu.

Avramu Iancu

si

Adunarea de la Dum'nec'a Tomei

si cea din 3/15 maiu 1848.

(Urmare.)

Cancelistii aflatori in Blasiu nepotendu-se
 intielege cu episcopulu a supra terminului adu-
 nârii, plecara la Sibfiu impreuna cu Pumnulu.

Chiar atunci venise la Sibfiu si Ianculu. Siagu-
 na inca nu sosise de la Carlovitiu. Se tienura
 conferintie cu consistoriulu. Resultatulu fu fe-
 ricitu. Intr'o conferintia tienuta in Consistoriu
 se *desfipse de diu'a adunârii nationale* 3/15 maiu,
 si Blasiulu de locu alu adunârii. In diu'a ur-
 matória juratii si advocatii se întórsera la
 Blasiu, unde episcopulu inca se invoì la acestu
 terminu, care apoi se aduse la cunoscinti'a gu-
 vernului.

Ací insemnâmu, câ guvernatorulu candu
 incuviintiase adunarea, in involuél'a lucruri-
 loru de atunci, uitase de practicarea cunoscutei
 maxime: *divide et impera*; elu nu ordinase
 ca unitii si neunitii sê tiena adunâri separate.
 Romaniloru nu le trecea prin gandu asemenea
 separatismu; ei vreau sê aiba adunare natiu-
 nala toti la unu locu. Cu câte-va zile inainte
 de adunare, in desiertu cercà guvernulu ca
 Romanii sê se adune in dóue locuri dupa con-
 fesiune.

Consistoriulu din Sibfiu, in absinti'a epis-
 copului, inca la 19 aprile, ér episcopulu din
 Blasiu la 21, publicàra circularie in tóta tier'a,
 pentru a se aduná la Blasiu pe 3/15 maiu. In
 aceste circularie, conformu ordiniloru primite
 de la guvernulu, se opriá strinsu adunarea pe
 Duminec'a Tomei.

Dupa aceste rezultate, advocatii si juratii
 plecara din Blasiu, determinati a se întórce
 éra-si pe Duminec'a Tomei. Pe Michesiu advo-
 catulu, indata ce se întórse de la Blasiu, lu-
 arestara Ungurii in Clusiu, Mercuri dupa Pas-
 ci. Elu remase arestatu pana la adunarea din
 septemvre.

Aceste sunt in scurtu miscârile Romani-
 loru pana la Duminec'a Tomei, si mesurile lua-
 te de guvernulu in privirea loru. Sê vedemu ce
 facea cancelari'a de curte?

Acésta cancelari'a, compusa din ómeni lip-
 siti cu totulu de spiritulu timpului, aflandu din
 raporturile guvernului din Clusiu despre tóte
 miscârile Romaniloru, la 17 aprile, facù impe-
 ratului urmatóri'a propunere cu scopu de a im-
 pacá pe Romani: „sê se faca propunere catra
 „diét'a din Clusiu, ca sê ié mesuri salutare si
 „pentru egalitatea drepturiloru poporului ro-
 „mani cu ceialalti cetatiani ai Transilvaniei;
 „dara in seri'a propositiuniloru regesci acésta
 „egalitate sê nu se spuna respicatu, ci imple-
 „tecitu.“ (in serie propositionum regiarum im-
 plicita quidem, non tamen directa ea tenus
 mentione occurrente.) (Vedi documentulu in-
 tregu, Ist. DAC. super. II. 274). Acestia erau
 consiliarii imperatului, acestia calomnatorii si

reu-voitorii Romaniloru la tronulu imperialu, de câte ori se vaierá vr'o inima de Romanu de dorerea apesarei si a servitutii.

Precum am dîsu, guvernulu voindu prin episcopi si prin deregatorii sei a impededá adunarea de la Duminec'a Tomei, si spre acestu scopu incuviintiandu o alta adunare pe 3/15 maiu, dete ocaziune Romaniloru de a tiené dóue adunári. Adunarea de la Duminec'a Tomei, proclamata in tóta tiér'a prin energí'a cea nespusa a junimei, putere omenésca nu mai erá in stare a o impededá. Acést'a adunare, cu tóta oprirea cea violenta a guvernului, Romanii o tienura in puterea dreptului firescu si la esemplulu celoru alte natiuni din tiéra, carora guvernulu nu le opriá tienerea unoru asemenea adunári: ér adunarea in 15/3 maiu, autorizata si de guvernulu, se tienù apoi in puterea si acestei incuviintiári guverniale.

Adunarea de la Duminec'a Tomei fu de unu folosu nespusu pentru caus'a natiunala. Fara acésta adunare, poporul nu se putea informá de buna-óra a supra trebuintieloru sale: elu nu ajungea la acea insufletíre natiunala, care se aprinse intr'insulu prin acésta adunare, nici nu castigá incredere in puterea sa propria: poporul erá sê remana in nepasare, in necunoscenti'a impregiurárilor de facia, si orbecá fara nici o directiune, prada intrigeloru straine; fara acésta adunare, poporul nu apucá a si cunósce ómenii la timpu, ér natiunistii cei adevirati erá sê remana lipsiti de razimulu poporului. Adunarea de la 15/3 maiu, fara cea de la Duminec'a Tomei, nu s'ar fi potutu tiené cu marimea cu care s'a tienutu, ci erá sê se improviseze fara nici o pregatire, nici poporul nu erá sê vina la cea din urma adunare, ci erá sê vina numai preotímea, cu vr'o cãtiva din civili: Romanii erá sê se sfaste in partide, si aici dintr'insii carii nu erá legati cu Ungurii, fara poporu erá sê fia espusi la mari pericole din partea Unguriloru.

Bine le prevediura tóte acestea junii natiunisti, pentru aceea nici oprirea nedrépta a guvernului, nici opozitiunea a catoru-va Români cari tienea cu Ungurii, nu-i aduse in confusiune. Ei cunoscea vointi'a neinfranta a poporului, care, pe lângá tóte piedecele puse de ómenii guvernului, de pe banc'a solga-biraului (suprefectului) curgea la Blasiu; erá trase podurile de pe Muresiu si Somesiu, si poporul trecea ap'a cu notulu si-si continuá calea la Blasiu. Cei din partid'a unгурésca, unii spunea cu bun'a poporului, sê nu mérga la Blasiu, cá adunarea s'a amênatu pe 15/3 Maiu, si atunci

au sê se adune popii cu cei mai invetiati Români, ca sê se consulte despre binele poporului; altii amenintiá si persecutá; guvernulu asiediá ostire in giurulu Blasiului ca sê sparga ver-ce adunare de poporu; se respandiá in tóte partile faime mincinóse: cá de voru merge advocatii si cancelistii la Blasiu, pe acestia i voru spëndiurá, in poporu voru impuscá: cá curtea episcopului e plina de Unguri, de tunuri, si celarielle de pulbere de pusca, cá in Blasiu au radicatu furci, si alte asemenea sciri latíra in tóta tiér'a. Fiindu eu Joi nainte de Duminec'a Tomei a casa, si sosindu si pe campia aceste faime spaimentatórie, am tramisu omu la Blasiu, care intorcându-se a casa Vineri nóptea spre Sambeta, mi-aduse o scrisóre de la prof. Pumnulu, in care mi-descriea tóte aceste maestríi ale partidei ungresci, si cá episcopulu declará, cá de se va tiené adunare la Dum. Tomei, elu se va departá din Blasiu. Episcopulu adeca si tóta partid'a unгурésca se temea séu se facea a se teme, cá adunarea romana va incepe de la spartulu ferestriloru, si de alte asemenea minuni, cum se facea in adunárilu ungresci si secuiesci.

Duminec'a Tomei erá aici, si poporul curgea la Blasiu totu glóte din tóte partile. Poporul se asiediase prin satele de langa Blasiu, unde emisarii partitei ungresci lu-sfatuiá sê se intórca a casa, cá nu e nici o adunare, luspáriá nu numai cu Secuui, dar si cu furcile, pe cari, dícea, cá si stau spendiurati cutare si cutare cancelistu. Poporul neincredientoriu stá intr'o cruda indointia.

Adeverulu erá, cá in curtea episcopului se affá adunati inca de Vineri mai multi dregetori ungresci, pe cari i tramise guvernulu ca sê impedece adunarea, si cá totu Vineri la 28 aprile sosise la Bucerdea, langa Blasiu, o compania de infanteria de la Alba-Iulia, si pe 29 se asceptá alt'a de dragoni sabaudiani la Sancelu. Acésta fu de ajunsu, ca inteligentii romani sê se téma a se apropiá de Blasiu. Pop'a Balintu de la Rosia venise la Blasiu, dar Sambeta se si departá din ordinea episcopului. Sambeta sér'a toti cei mai frunte Blasiani se departara in satele vecine, unde asceptá cu grije ce avea sê aduca diu'a de Dumineca, nici se intórsera pan' a dóu'a dí catra 10 óre. Toti si-nalucíá inceputulu unei catastrofe sangerose: inimicii se facea a crede, cá totu scopulu adunárii e de a goní pe episcopu, de a-i derimá curtea, si de a se sculá apoi a supra proprietariloru, — tóte lucruri ce nu trecea prin mintea Romaniloru.

Dumineca diminéti'a pana in diua se asiédia pazitori pe la capetele stradelor, ce aducu in Blasiu, insarcinati a reinoi Romanilor ce veniá la adunare tóte lingusirile si infricárele prin cari sê impedece adunarea.

Desu de diminéti'a se aflá in piati'a Blasiului langa seminariu o glóta de vre 30 Romani. Intre 5—6 óre diminéti'a unu profesore din Blasiu de partit'a unгурésca, se dá pe langa dinsi si se siliá in totu chipulu a-i face sê se întórca a casa. Atunci unu cancelistu, care nóptea sosise in Blasiu, si inca numai singuru se aflá la adunare din partit'a natiunala, est' indata la acea glóta de ómeni si-i invetiá: „Stati pe locu, nu ascultati de vorbele inimizitoru, nu ve temeti de nimicu, aci suntemu si noi carii v'amu chiamatu.“ Indata se departara pazitorii de pe la capetele stradelor, se tramise dupa glótele ce plecá inderetru spre casa, ca sê se întórca la adunare. Poporulu ascultá de cancelistu — care erá A. Papiu — si veniá multíme din tóte partile.

Incepura apoi cuventárele de pe pétr'a bisericeii catedrale catra poporu, alu carui numeru crescea pe totu minutulu: candu de odata se asiédia in síru soldatii inaintea bisericeii, dupa cererea ce le facura dregetorii civili, tramisi de guvernulu spre a impededá adunarea. Atunci numitul cancelistu se suie pe pétr'a catedralei si striga catra poporu: „Nu ve temeti nimicu, fratiloru! cu noi este Dumnedieu, cu noi dreptatea, suntemu credentiosi imperatului, si vremu dreptate, vremu pace. „Traiesca imperatulu! Traiesca Romanii!“ Voi sunteti poporulu, si credeti-me, de veti ascultá de noi: glóntiele pusceloru nu potu petrunde in voi.“ Aceste cuvinte, intrerupte de aprobarea entusiasta a poporului, atátu curagiu insuflara ómeniloru, cátu nu s'ar fi miscatu din locu nici la impuscaturele soldatiloru. Ostirea inca, convinsa de spiritulu si tendinti'a adunárii, stete nemiscata in positiunea ce ocupase inaintea bisericeii, in dosulu adunárii romane.

Continuara invetiaturele cele insufletíte catra poporu: salutandu-lu odata dupa atáte secole, aducéndu-i a minte de inceputulu celu gloriosu alu Romaniloru, de patimele si jugulu de feru sub care au gemutu atátu amaru de timpu, ei, cea mai numerosa si cea mai vechia natiune a tierii: imbucurandu-lu cá a batutu ór'a mantuirii, unu spiritu cerescu, spiritulu libertáti universale a desceptatu tóte semintíele Europei, acel'a a ajunsu si la noi, si ne striga sê de desceptámu din somnulu mortii, sê lape-

dámu vestmentulu sclaviei, sê sfarimánu cate-nele servitutii, sê nu dámu de rusíne pe strabunii nostri cei mari, cari ne striga din morminte la totu pasulu unde dámu de urmele monumentelor gloriei loru; sê nu dámu de rusnee numele romanu, sê-lu facemu éra-si numei d gloria si de teróre barbariloru din seclulu 19. Noi ne-amu adunatu, Romani, sê dámu de scire celoru alte natiuni din tíera, cari au domnitu pana asta-di cu nedreptulu preste noi, cá sclavi mai multu nu vremu sê fimu, cá vremu a fi liberi: noi nu vremu domniá preste altii, dar nici vomu mai suferi, noi cei mai numerosi si mai vechi locuitori ai tierii, de a se mai face vre-o lege in acésta a nóstra tíera, fara scirea si invoirea nóstra.“

Numerulu poporului crescea pe totu minutulu. Cuventárele cele inflacarate lu-insufletíá, si cu atát'a incredere erá catra tinerii conducetori, in cátu de si, dupa invetiatur'a acestora, toti erau cu manile góle, dar ar fi fostu gata in casu de necesitate a infruntá veri-ce periclu. Romanii nu erau deprinsi a vedé Romanu in omulu imbracatu in haine vinete: bucuri'a lui erá inalta, vediendu acum pe invetiati Romaniloru, cá se mandrescu cu numele stralucitu de Romanu.

Increderea nemarginita a poporului catra ómenii sei se vediu mai alesu atunci, candu comisarii unguresci insarcinati de guvernulu cu spargerea adunárii, *Fosztó Menyhart* si *Miksa János*, celu d'antáiu jude primaru (*Főbiró*), alu doile vice-comite (al-ispány) ai comitatului Albei de josu, intre 9—10 óre inaintea de médiadi, veniá din curtea episcopului, unde se tienea consiliu in ce modu ar poté sparge adunarea, si cu decretele guvernului in mana se apropiá de adunare, ca sê invite in numele guvernului pe conducetori si pe poporu, ca sê se duca a casa. Candu se apropiara comisarii unguresci de adunare, poporulu intrebá pe ómenii sei: „lasá-i-va sê vina?“ conducetorii i dísera: „lasati-i, primiti-i cu cuviintia, si-i ascultati ce voru díce.“ Venindu Ungurii in adunare, poporulu le facea locu, dar candu pofтира sê vorbésca cu unulu din tribunii poporului, poporulu nu lasá pe acest'a sê se apropie de Unguri. „Lasati-me, fratiloru, sê me intielegu cu dinsi. „Sê te intielegi, domnule, dar nu te pré apropiá de dinsi, nu te increde loru nici aici, noi i cunóscemu mai bine, suntemu patíti.“ — Cátu timpu se intielese tribunulu cu Ungurii in limb'a romana, in departare de vr'o siese pasi: poporulu lu tienea de bratie, temendu-se nu cumva sê fia intielesi Ungurii cu ostirea spre a

pune man'a pe conducetori. Ungurii au voitu sê dea lectura decretelor guberniale, prin cari se opriá adunarea, ér poporul nu voi sê le asculte, fiindu publicate in tiéra de mai nainte. Tienura Ungurii cuventári catra poporu in limb'a romana: „ca sê fia ascultatori, sê nu turbure pacea publica; lu-poftira in numele guvernului, ca sê se departeze a casa, câ va fi adunare la 15/3 maiu, pe candu episcopulu, cu invoirea guvernului, va chiamá pe protopopi si pe cei mai invetiati ai Romaniloru, ca sê se sfatuiesca despre binele lor; dupa aceea spusera, câ Ungurii voru binele Romaniloru; câ iobagí'a se va sterge indata ce se va uní Ardélulu cu tiér'a unгурésca, si atunci Romanii voru fi totu una cu Ungurii.“ Indata ce audí poporul de unirea cu tiér'a unгурésca, indata incepù a strigá cu o gura: „*nu ne vindemu tiér'a*, nu vremu a sci nimicu de unirea ce voru s'o faca domnii (boerii unгурi) fara scirea Romaniloru, noi vremu inainte de tóte sê fimu liberi in tiér'a nóstra; sclavi, nu potemu face invoieli cu tieri straine; dupa ce vomu fi liberi, natiune libera, vomu vedé cu ce tiéra, ce unire avemu de-a face, si iobagi, jurámu, mai multu nu vomu fi, ori voru sterge domnii iobagí'a ori nu; de la adunare nu ne departámu ci ne adunámu si ne consultámu si noi, cum ve adunati si ve sfatuiti si dvóstre Ungurii, fara sê ve impedece guvernulu; apoi ne tememu, câ intorcându-ne a casa fara nici o randuieála, — dvóstre veti prinde pe domnii nostri; la 15/3 maiu, inca vomu vení la adunare.“ In acestu sensu vorbí comisariiloru guberniali si unu tribunu alu poporului in numele acestuia: „poporulu s'a adunatu in pace; se va consultá in pace; guvernulu se va convinge, câ nu trebuia sê tramita soldati la Blasiu; guvernulu nu póte sê impedece numai pe Romani de a se consultá intre sine, ér pe Unguri, Secui si Sasi sê-i suferé.“ Asié se întórsera comisarii inderetu in curtea episcopésca, fara a-si poté plini misiunea pentru care erá tramisi.

Dupa acésta incepura éra-si de pe pétr'a bisericii cuvintele de invetiatura politice si nationale catra poporu. Oratorii recomandá credintia catra imperatulu: poporulu strigá: „traiesca imperatulu Ferdinandu!“ recomandá pace: poporulu promitea câ a supra nimerui nu aveá sê se scóle, dar vré dreptate si pentru Romani; oratorii lu-mangaiá, câ iobagí'a se va sterge, ér poporulu strigá inaltu: „robi nu vremu sê mai fimu, mai bine sê murimu de câtu sê mai fimu supusii si ingrasiatorii strainiloru in tiér'a nóstra; oratorii rugá pe ómeni,

ca sê mai lucreze domniloru pan' ce se va sterge iobagí'a in curendu pe cale legala, nu câ dóra aru fi detori — detori n'au fostu nici odata — ci pentru ca sê védia lumea, câ Romanii sunt ómeni de pace, ómeni de intielegere fratiésca, numai dreptate sê se faca; si poporulu promise din tóta inim'a si acést'a. Dar si mai insemnatórie erau invetiaturele despre *natiunalitate*: „câ Romanii ca natiune au fostu morti pan'acum, câ ei pan'acum n'au avutu cuventu la lucrurile tierii; câ natiunalitatea nóstra numai atunci va fi asecurata, candu Romanii voru avé deregatori de sangele lor, de susu pana josu, si nici unu deregatoru de sange strainu, câ strainii nici cunoscu nici voru sê cunósca durerile Romaniloru, si apoi deregatorii romani voru administrá in limb'a nóstra care o scimu cu totii, pe candu cu strainii nu ne intielegemu in limba.“ Si sê fiti audíu rationamentulu poporului care respundea de josu la cuvintele tribuniloru de pe pétr'a bisericii: „déca nu vomu avé domni de Romanu cu limba romana, totu strainii voru fi mai marii nostri, si incetu cu incetulu, fiindu ei mai mari, éra-si ne-ar poté face iobagi si déca s'aru sterge iobagí'a acum.“ Ascultarea incordata a poporului, erumperea insufletírii nationale, desele si instinctivele curmári ale cuvintelor tribuniloru din partea poporului care continuá insu-si interpretarea ce facea tribunii despre simtiementele sale, nu se póte descríe. Numai celu ce a fostu fatia la acésta adunare, póte da o slaba idea de cele petrecute. Déca Romanii pan' asta-di n'aru fi castigatu altu din tóte miscarile de la 1848, numai desceptarea consciintiei nationale e unu castigu nepretiuitu, fara de care o natiune nu póte face unu pasu in politica.

Vediendu Ungurii spiritulu in care curgea desbaterile adunárii, uimiti si ingrigiti de desceptarea natiunalitáti romane, poftira din nou pe comandantele ostirei sê sparga adunarea cu putere armata, sub cuventu câ Romanii voru sê faca rescóla, dar comandantele, convinsu de purtarea esemplara a poporului, nu dete ascultare invitárii comisariiloru, — precum se vede din raporturile oficiale catra guvernulu, publicate dupa originalu in Ist. Dac. super. tom. II.

Dupa ce Ungurii nu isbutira cu ostirea, incepura a tiese alte intrigi: vré sê amagésca pe tinerii conducetori ai poporului in curtea episcopésca; acolo erá sê-i prinda; de trei ori husariulu episcopului fu tramisu dupa unulu din tribuni cu vorbe lingusítórie, câ are epis-

copulu o vorba cu dinsulu. A trei'a óra husariulu insu-si, unu Romanu bunu: „nu te duce, díse, câ voru sê te prinda Ungurii din curte.“

La 10 óre diminéti'a se apropiã *Ianculu* si *Buténulu* in fruntea munteniloru venindu la adunare. Adunarea intréga, intielegendu de acésta, le esť intru intimpinare. Intelnirea si salutarea fu unulu din momentele cele mai ridicátorie. Poporulu purtã in triumfu pe ómenii sei pana dinaintea bisericeii catedrale intre resunete de bucuría.

(Va urmã.)

Recompense.

Ai anima curata si faci numai totu bine,
Vorbesci cu simtiuri pure si sinceru totu mereu;
Dar ur'a demintiesce, te face de rusíne,
Astutii te asculta, dar vendu cuventulu teu.

Esti dreptu si 'mparti dreptate la ori si cine-o cere,
Iubesci p'amicu séu frate cu anima de focu,
In urma recompens'a e mare de dorere
Si astu-feliu de amóre tu nu gâtosci in locu.

De-ti díce óre-cine: ajuta-mi, câ-mi esti frate,
Vediendu-lu in necasuri si fara ajutoriu
I-faci... ér multiamit'a e numai nedreptate,
Satan'a lu-desbate a-ti fi multiamitoriu.

Virtutea te indémna: traiesce 'n misería,
Sacrandu-ti fericirea p'alu patriei altaru,
O faci... si ce-i respilat'a?!... uitarea pe vecia
Si dílele-ti trecute in lipse, in amaru!

Culegi prin tieri straini multími de documinte
Sê serfi trecutulu mandru la-unu nému nascutu
din Diei,

Te-ascépta cu rusíne, de si esti inocinte,
O mórte pe sub garduri, uitatu de fratii tei!

Ministru esti la tíera... te lupti cu abnegare,
Facéndu sê se renasca multímea de poporu;
Totu pasu-ti, tóta clip'a tîntesce prosperare
Poporului 'n presinte asié si 'n venitoriu.

Postu esti... canti natiunii de ani fara tempeste,
De díle multu senine, de suave primaveri;
Isbesci in nemorala si spuni câ ce reu este,
Predici la toti virtutea vorbindu din respoteri.

Inveti pe frati sê lupte pe mórte din víctia,
Candu patri'a va cere, calcata de caloi,
C'atunci Acuil'a Romei sborã-va ér marétiã,
Si spaim'a va produce in toti cu puii sei.

Candu inse-aceste lucruri, ce n'au costatu nici óre,
Nici ani, ci 'ntregi diecenii, pe tóte le-ai finitu,
Voiesce óre-cine sê stérge-a ta sudóre,
Ce fruntea ti-o scalda... de lucru obositu?!

Ba nu!... remunarea ti-este o rusíne...
Mai multu decátu si-acést'a, si ah! ce mai scanda-
dalu!!

Te-ascépta o tortura in plansuri si suspine,
Uitatu de sora, frate — o mórte in spítalu!

Atanase Tuducescu.

G a f ' a.

Arabia! frumosu nume! E nume femeiescu, pentru câ si Arabi'a e mam'a dulce — patri'a — locuitoriloru ei. Arabi'a credu câ e cunoscuta publiculu cetitoriu, celu pucinu dupa nume. Cum sê nu? Câte reminiscintie istorice, studiate in fraged'a pruncia, ne indreptatescu la credinti'a acést'a!

Arabi'a la resaritu se spéla de riulu Eufretu, celu ce alérge in sinulu marei persice. Apoi Eufratulu a spelatu si raiulu celu pamentescu in care siedeã stramosii Adamu si Eva, carii mai antãiu voru fi beutu din picurile si se voru fi scaldatu in undele Eufratului. La apusu este marea rosía, legata cu mediteranea prin canalulu Suez. Apoi marea rosía este care s'a desfãcutu ca sê tréca Moise si judeii sei pe fundulu uscatu in Arabia, din selaví'a egipténa. Dar de canalulu Suez cine nu si-aduce a minte, câ la deschiderea lui mai antierti o nefericita ex-imperatésã de acuma, a jocalu rol'a principala!

In Arabi'a stórse Moise apa din stanca, poporului insetatu, si culese mann'a de pe stepile ei pentru cei flamandi. In Arabi'a se suť Moise pe pisculu Sinai-ului, ca sê aduca legea divina, scrisa pe dóue table de pétra si sê o publice poporului si lumei intregi! In Arabia se afla Mecca, locul natalu si monumentalu alu profetului musulmanu Mahomedu, — la alu caruia mormentu e detoriu fía-care musulmanu mai pucinu odata in víctia sê peregrineze.

In Arabi'a inse e si „Simum“, orcanulu pestilentu, ce sufla ca din gur'a balaurulu mi-

tologicu cu unu mirosu sulfuricu nadusătoriu, de care camil'a, uniculu midilocu de comunicatiune, singur'a cale ferata in desiertulu im-mensu alu Arabiei, si ómenii caletori, numai cu fati'a plecata la pamentu, potu scapá viéti'a loru scumpa, intocmai ca dreptii persecutati, carii se pléca si ascépta cu paciintia, pana candu espira dfilele de triumfu a tiraniloru.

Cu Arabi'a se mai marginesce de catra miédia-nópte Palestin'a, cu Bethlehemulu, Nazaretulu, Jordanulu si Jerusalimulu ei, cu patri'a si locul suferintieloru dulcelui fundatoriu de religiunea nóstra crestinésca Isusu Christosu!

Legendele si poesí'a fantastica a arabiloru a produsu povestile: „O mie si un'a de nopti“ cari pória titlulu: naratiuni arabice (Arabische Erzählungen), prin urmare meritulu literariu alu loru este Arabia. Dar mai este ceva ce póte escitá interesu pentru Arabia in mintea stimatelor lectrice, si acea ceva, e urmatóri'a: in Arabia sesulu frumosu nu pórtá ceva nume santu séu istoricu, ei si-lu deriva chiar din calitátile proprie. Asié: Sobeide (auror'a), Redhya (dulcea), Nocima (placut'a), Zahra (floreá), Saida (fericita), Amin'a (fidela), Selim'a (paciinica), Safia (alés'a), Nazih'a (mandr'a), Chengia (scump'a), Chethir'a (spornic'), Malib'a (frumós'a), Dobn'a (alb'a), Lulu (margeau'a.)

Aceste sunt lucruri ce nã facu interesanta Arabi'a, dar candu inca mai adaugemu, câ Arabi'a e si patri'a acelei plante, fara care sesulu nostru frumosu nici n'ar mai sci asta-di ce dejuná si ujuná, si fara care nici noi barbatii nu amu poté cu atâta maiestate a fumá sugarele nóstre langa sorbitur'a sucului ei aromaticu cu o ardere de multiamire providintiei pentru acestu donu; adeca sciindu câ Arabia e patri'a primitiva a „Cafei.“ — apoi trebue sê se mai escite si amoru in animele nóstre catra Arabia.

Inca de pe timpulu lui Ptolomeu se numiá Arabi'a petrósá, desiérta si fericita. Acésta nomenclatura de si nu coresponde pusetiunii, câ-ci si intre muntii de stanci se afla vâli frup-tifere, si in desierturile nasipóse se afla ozuri revenitórié, totu-si peste totu Arabia are si destula pétra, si destulu desiertu nasiposu, dar si provincii fertile, prin urmare fericite. Un'a din provinciile fericite a le Arabiei este „Jemen“, si aci cresee caf'a.

(Va urmá.)

G. Traila.

Doine si hore poporale.

— Din giurulu Mediasului in Transilvani'a. —

IX.

rundia verde josu in érba,
Vine mi doru de taica, maica;
De-asiu avé mama si tata,
N'asiu mai plange nici odata;
Da dieu tata am avutu,
De si-a pusu fati'a 'n pamentu,
Dar n'a pusu-o sê 'nflorésca,
Ci a pusu sê putrediesca.
De-asiu avé frati si surori,
N'asiu plange de multe-ori;
De-asiu avé bade sê-mi placa,
Tóta lumea mi-ar fi draga;
De-asiu avé pe voi'a mea,
Tóta lumea mi-ar placé.
Am avutu si eu unu bine,
Dar acuma-i reu de mine,
Câ, maica, si-alu meu norocu
L'ai pusu cu lemnele 'n focu,
Câ, maicutia, si-alu meu bine
L'ai dusu in pamentu cu tine.

X.

Badea meu s'a laudatu,
Câ e putredu de bogatu.
Elu me ie, me duce 'n curte,
Curtea-i plina de cucute;
Me ieu si me bagu si 'n tinda,
Tind'a-i fara nici o grinda;
Me ieu si me bagu si 'n casa,
In casa nu-i nici o mésa;
Me suiam in podu descultia,
Nu me loviam de-o greuntia,
Me suiam fara lumina,
Nu me loviam de slanina;
Ieu blidulu, me ducu in cosiu,
Cosiulu stâ cu gur'a 'n josu;
Ieu ciurulu, me ducu la siura,
Nici unu firu de-adunatura!...
Bade! avuti'a ta
Draculu ti-o póte luá!

XI.

Nu gandí, bade, câ-mi pasa,
Câ mi-ai dîsu, câ nu-su frumósá;
Mi-ai dîsu de mare necasu,
C'ai vediutu câ io te lasu.

Culese de

Valeria Bianu.

Amorul lui Robespierre.

— Naratiune germana. —

Parintii regesci serbau diu'a nasterii Daufenului de Francia, in castelulu de la Versailles; Maria Antoinetta, splendida in frumseti'a si gratiositatea ei, primiá omagiurile stralucitului ei cortegiu, cu acelu simtiementu orgoliosu, care inspira pe o mama ferici-ta, standu la léganulu fiului ei plinu de sperantie; Ludovicu XVI fara nici o grije, ca mai totu-de-una, se parea cá-i este uritu in cursulu ceremonieloru fatigatórie si cá cu incordare ascépta inceputulu representatiunii teatrale, de óre ce ochii lui erau necontenitu atintiti a supra programei ce stá pe o mésa langa dinsulu, tiparitu pe tafetu albu cu coloru.

„Amor si Psiche“ erá intitulatu prologulu ce promitea multu.

„Amor — le Vicomte de Hardecoart.“

„Psiche — Dem. la comtesse de Fleure.“

— Madame! — intrebá regele pe consórtea sa, — cine este acea copila, care are sê represinteze pe Psiche?

Regin'a díse:

— Adelina de Fleure, este o copila fórte deliciósa; ea este orfana. Parintele ei si-a sacrificatu viéti'a in servitiulu Franciei, mam'a ei murí de intristare, cá-ci ea si-iubiá consotiulu cu tóta pasiunea. Adelina asié dícéndu este fiic'a mea adoptiva, o copila aseme-neá unui angeru; ea si-primisce cultur'a in St. Cyr.

— Fórte frumosu, si junele Vicomte? — intrebá regele.

— Este unu fiu din Vendée, care are sê devina aprodulu meu. Mam'a lui a fostu eschisa de la curte de repausatulu rege; nu voimu ca si junele sê simtia aceea pedépsa.

Regele cascá, acest'a erá unu semnu, cá elu doriá sê se schimbe scen'a. Orsiestrulu începù uvertur'a, perdéu'a fu ridicata.

Scen'a represintá o pescere incungiurata de edera; pe unu déluletiu de rose in florite dormiá Psiche, o imagine a inocentiei; delicatele ei membre erau invelitate intr'o haina vénéta azuriá investita cu auru, capulu ei erá ornatu cu bucle brune si plesante, o fiintia pe care nici dalt'a unui Praxiteles nu o ar fi potutu creá mai ideala.

Amoru, unu copilu plesantu si placutu, plinu de focu si de viétiá, nu mai pucinu deliciosu in formele sale, stá radiematu pe arculu fatalu.

Regele esclamá surprinsu:

— Ah! o adeverata imagine dieiéscá!

Psiche se desceptá din somnu. Ea erá o deliciósa Psiche, sub a carei pasu pendentu de abié se inclinau cununile de flori. Peste aceea ea erá o maestra perfecta in dansu; Amoru erá sprintenu, agilu si fragedu, — ambii acesti copii fura aplaudati cordialu. —

Regele erá multiamitu, regin'a sarutá pe mic'a Aleliná in frunte; regele striuse pe astutulu Amoru de carmeni si díse:

— Micule vicomte, asta-di ti-ai castigatu aplausele. Acésta insemnéza atát'a, cá vicomtele de Hardecoart abié de 6 ani, este numitu locoteninte.

In cursu de mai multe díle curtea vorbiá despre acestu evenimentu, ai carei eroi erau unu copilu fericitu si o copila pré fericiata.

Noi nu voimu sê urmámu festivitatiloru, cari se

facu in onórea Daufenului in Versailles, nici aniloru de invetiatura a acelor doi „copii fericitii“, ei vomu face o saritura din imperiulu acel'a de silfi din Versailles, in mediloculu setei de sange a regimului teroristicu alu conventului, pe candu gilotin'a in tóta diu'a pretindea sute de victime.

Intr'una din dílele aceste fu candu Robespierre mergea meditandu printr'o strada mársiava si plina de noroiu.

Acestu barbatu cu sange rece, avea in sine unu ce asemenea unei mátie (pisice); elu erá fórte curatu, pe stralucindele lui ciobóte nu erá nici odata nici macaru unu firu de prafu, nici péta pe rufele lui albe ca néu'a, prin aceste prerogative escelá elu inaintea ciniceii masse, care in espresiunile sale espunea pasiunile mársiave ale timpului aceleuia.

Jacobinii strigau salutári patronului loru, cu o curtoasia indiferente elu si-urmá drumulu seu; fiescecare cu unu semnu de veneratiune i facea locu.

De odata elu statù surprinsu; o copila svelta, imbracata simplu dara cu gustu, de o statura orgoliósa, plina de o gratia aristocratica, i rapí atentiunea.

Cine erá acea fiintia, care nebagandu-lu in séma pe elu, eroulu dílei, trecea atátu de orgoliósa si cu o cunoscintia de sine insa-si pe dinaintea lui, ca si candu ea ar stá in capulu Conventului, care guvernéza tóta lumea?

Din diu'a acésta Maximilianu Robespierre mergea in tóte diminetile pe drumulu acel'a, cá-ci elu sperá de a revedé pe acea fecióra, ce de ordinaru se si realisá.

Pentru elu ar fi fostu unu ce fórte usioru a aflá, cine erá acea copila? — inse elu nu facù nici unu pasu in caus'a acést'a; póte cá nu voiá a se compromíte pe sine insu-si si pe dins'a, consultandu-se cu sbirii conventului.

Intr'o séra, finindu-se siedinti'a conventului tardíu, Robespierre se furisiá printr'o ulicióra, oprindu-se inaintea unei case, din care resuná o larma selbatica si bachantica. Robespierre intrá cu ide'a, cá póte in sal'a acésta spatfósa si ingrecata de arbori se tiene o siedintia de clubu a patriotiloru; acést'a inse erá o casa de teatru, asemenea acelora, cari pe timpulu regimului teroristicu oferiau unu asilu artii maltratate.

Aplausele Jacobiniloru infierbintati erau indreptate a supra esecutiuniloru unei jucatórie, care ca dieiti'a libertátii se miscá cu gratia si maiestate pe scen'a improvisata.

Robespierre indata recunoscù pe copil'a aceea, ce deja de multu trasese a supra-si atentiunea lui, si pe care elu póte cá — o iubiá, déca anim'a lui mai erá inca apta de simtieminte umane.

Peste pucinu elu audí strigéndu-i-se numele. — Cetatian'a Prescott, — strigau vocile entusiasmate, — Adelina Prescott.

Nu erá pentru prima óra, cá Robespierre audiá acestu nume; cá-ci pe candu Madame Montansier in primele díle ale republicei dá representatiuni teatrale, numele Adelina Prescott erá cunoscutu chiar si barbatiloru celoru mai seriosi.

Miseri'a, nenorocirea, si lips'a conditiuniloru necesarie pentru viétiá, trebue cá au fostu motivele ce au aruncatu pe Adelina in acést'a spelunca; de óre ce artea in timpulu regimului de sange, trebuíá — asemenea vitiului — sê se téréscá in intunerecu.

La ordinulu Conventului acésta casa teatrala în strad'a aceea obscura fu închisa. Ce a devenitu Adeline Prescott? Maximilianu Robespierre nu scia acésta. Erá elu suprinsu de a o aflá? Elu vedea aceea fecióra în flórea ei parasita în tóte dílele, dara lui i se pareá, ca si candu în trasurile ei ar fi cetitu unu ce mahniciosu si despre suferintie secrete. Ochii Adelinei, asié i se pareau lui, câ zacu totu-de-una candu o intalnesce, cu o expresiune ca si candu ea ar avé sê-i spuna ceva, sê-lu róge pentru ceva.

Intr'o diminétia, pe candu se desceptá Robespierre, surd'a lui económa i anunciá visit'a unei dame. Copil'a nu vré sê se duca, dîcêndu câ trebuie sê vorbésca cu cetatianulu Robespierre; de óre-ce viét'i'a ei este pusa la întrebare. Pe o hartia ce i-o inmanúá económ'a, elu cetí, scrisu cu o cerusa, numele Adelina Prescott.

Robespierre si-esaminá inaintea unei oglindi inoditur'a cravatei sale albe ca néu'a, ce o purtá la gátu, suflá prafulu de pe méssa, si facú semnu económei, sê conduca pe copil'a in launtru.

Ea erá, aceea, pe care elu o vediu se de atâte ori, care lu-incatonase, jucatóri'a, ce electrisá massele de poporu.

— Cetatianule! — esclamá feciór'a cu majestate si cu gratia, — salvéza-me. Me rogu in pulbere la picióre le tale, procura gratia pentru acelu june nenorocitu, pe care Conventulu l'a judecatu la mórté, si care mane diminét'i'a trebuie sê móra, déca nu te vei induplecá, infortunatulu care nu este altcum culpabilu, de câtu numai câ parintele seu fu nascutu in Vendée, câ elu pórtá numele lui, si câ elu se numesce vicomte de Hardecourt.

— Pe aristocratulu, care a purtatu slepulu Mariei Antoinette! — díse Robespierre, — nici odata! elu trebuie sê móra, republic'a cere mórtéa lui. Cetatiana! fâ sê nu afle nici o fiintia, câ tu te-ai rugatu pentru elu, câ-ci aceea ar fi nenorocirea ta!

— Ce crima a comisu elu! — întrebá orgoliós'a copila cu cautaturi inflamate, — câ elu trebuie sê móra?! Elu au fostu unu copilu delicatu, fara ajutoriu, parasitu de tóta lumea, candu regin'a lu-primí in ser-

vitiulu seu, elu a servitu Franciei si a sangeratu pentru dins'a. Elu se rentórse pentru câ elu me iubiá, me scia in pericolu si dejosita. L'au prinsu si l'au condamnatu!

— Elu este unu aristocratu, elu trebuie sê móra, tribunalulu l'au condamnatu, — respunse Robespierre. Henricu Hardecourt a purtatu armele in contra Franciei, mórtéa lui atátu este de sigura, — precum eu me —

— Asié dara nu este gratia! — intrerupse Adeline pe conducatoriulu Conventului. Voi suntetí tigri setosi de sange, voi insetati dupa sangele dreptiloru. Afla, câ vicomtele Henricu de Hardecourt este amanutulu meu, câ eu tienu si simtiu dimpreuna cu elu, câ eu participezu la convingerile lui, câ eu me numiam Adelina comtesa de Fleure mai nainte de a me injosi a rugá pe canii de sange ai republicei pentru grati'a si viét'i'a lui. Voi pretindetí viét'i'a lui, luati-o, dara déca voiti sê fiti justí, omoriti-me si pe mine, câ-ci eu plangu pe bun'a si loial'a regina, pe care voi o-ati sugrumatu, pentru câ ea a fostu mai ju-ta decátu voi, si a carei umbr'a sangeranda va nimici idolulu vostru díditu pe tierana, ca pe o gramada de cenusia; eu iubescu pe Vicomtele Henricu de Hardecourt ca si viét'i'a maa, eu ve urescu ca pe nisce asasini ai regelui legitimu. Blastemulu peste voi! blastemata sê fía republic'a vóstra cruntata de sange; déca voi nu suntetí nisce cani lasi, me veti omorí si pe mine, câ-ci altu-feliu blastemulu meu ve va nimici. Sangele meu sê curgá dimpreuna cu alu lui, elu a purtatu slepulu reginei eu, portu imaginea ei in anima.

— Nenorocita, tu ti-ai pronunciatu sentinti'a de mórté.

— Cu atát'a mai bine; eu voiu fi unita cu elu, si voiu aflá regin'a mea, care este la Damedieu!

Henricu Vicomtele de Hardecourt muri pe gilotina ca unu erou, jucatóri'a Adelina Prescott, odata numita comtesa de Fleure, i urmá trei díle mai tardíu; cea din urma strigare a ei sub gilotina fu: „Iubitule, tu me accepti, eu víu!“

Robespierre si-sterse o lacrima, candu vedíu ca-diendu capulu ei.

I. G. Baritiu.

S A L O N U :

Conversare cu cetitóriele.

— Venezia in 27 octomvre 1872. —

(Dorirea mea, — Italia, — aparinti'a Veneziei de pe marea adriatica, — Venezia, — gondol'a, — S. Marco, — „casa lui Damedieu“, — Palazzo Ducale, — Ponte dei Sospiri, — Carceri di piombi, — Academia delle Belle-Arti, — Canal grande, — Palatele veneziane, — insula Lido, — piazzetta, — palatulu regescu, — prospectulu din turnulu campaneleloru, apunerea sorelui!)

Motto: „Scumpa tíera si iubita
Tu ce-ai fostu dorirea mea!“

„Dorirea mea“? Nu! pentru câ déca Italia ar fi fostu dorirea mea, implinindu-se acésta, ar trebui sê

fiu si fericitu, câ-ci de la indeplinirea doririi mele, depinde fericirea mea; pe candu eu vedíendu Italia, inca nu sum fericitu! Italia a fostu numai un'a dintre dorintiele mele, prin a carei indeplinire inse totu-si mi sê-mi pare a uitá dorirea mea, dimpreuna cu tóte celalalte dorintie; mi se-mi pare a uitá lumea intréga! mi se-mi pare chiar — de si numai p'unu momentu, — a fi fericitu!...

Si cum nu? Au dóra e posibilu sê véda cine-va pentru prima-óra Italia si mai cu séma Venezia, far' d'a se simtí fericitu?!

Abstragêndu gloriosulu si incomparabilulu trecutu alu Italiei; abstragêndu mai departe, câ a fostu si este patri'a artilorú; a totu ce e frumosu si sublimu; in fine câ e patri'a lui Dante si Petrarca; impresiunea

ce o face a supra unuia care pentru prima-óra o vede, e indescriptibilă, e neesprimabilă afara de prin următoarele cuvinte germane:

„Das gelobte Land Italien sehen und — sterben.“

Astu-feliu, dar mai cu séma din caus'a debilei mele pene nu mi-e posibilu a face vre-unu conturu, si fia acela ori câtu de insuficiinte, despre Italia; ci totulu — cu ce-mi ieu libertate a ve intretiené e — Venezia; si-apoi si despre acésta numai fórte superficialu si abié aprosimativu de realitate.

Parasindu la 12 óre nóptea cu vaporulu „Corinth“ portulu de la Triest — petrecutu câtu-va timpu, parte de lumin'a lumiei, parte de radiele din latern'a marei, dupa o caletoria pe marea adriatica de 5 óre (interesanta, fórte interesanta caletoria! dar pentru aceea nu o recomandú de feliu!) între primele radie ale aurorei — atátu aparinti'a Veneziei dintr'o departare de 3 óre de pe mare; câtu si apoi in urma Venezia in sa-si, e unulu dintre cei mai romantici farmecatori si incantatori fenomeni din lume!

In Venezia sosindu pe la 8 óre diminéti'a, — in locu de Comfortabilele si Fiackerele nóstre — indata mi-luai o gondola, si spusei gondolierului sê me duca la Hôtel Bellevue; acést'a cu o desteritate, propria gondolieriloru Veneziani, numai decátu si-si luá directiunea din mare spre laguna, de unde apoi intr'unu patrariu de óra fusei „la Piazza di S. Marco“ pe care se afla numitul otelu.

De la otelu — neretienendu-me in acést'a multu timpu — fiindu chiar domineca, intrai in renumit'a catedrala a Veneziei S. Marco; care cu dreptu cuventu se póte numi intr'adeveru „Cas'a lui Dumnedieu!“ — Că-ci prin proiectulu audace si dester'a esecutare a acestuia, mai departe prin acurat'a si practic'a intrebuintiare a mijlócelor si consecut'a urmarire a scopului, arta arhitecturii, sculpturii si picturii se nisuiescu in tóte privintiele a represintă, a reproduce prin acésta, diu fantasia nu ide'a idolatriei si a mitologiei, ci ide'a adeveratei Dumnedieiri!...

Constructiunea acestei catedrale in stilu romanu-byzantin, ér pe fatiada ceva mestecatura si cu stilulu gothicu, si se datéza din seclulu alu X-lea, si apoi mai cu séma admirabilulu interioru e decoratu cu unu luscú si pompa orientale; posede cu totulu atátu pe din afara, câtu si pe din launtru nu mai pucinu decátu 500 de colonne de marmoru, care de care in stilu mai frumosu si mai artificiosu. D'a supra portalulu principalu din afara se afla 4 cai de metalu auriti, inea de pe timpulu lui Nero, cari pe acelu timpu au decoratu arculu triumfalu alu acestuia si a imperatului Traianu; Constantinu celu mare inse mai tardú i-au transpusu la Constantinopole; d'ací apoi Ducatele Dandolo la anulu 1204 la Venezia; dup'aceea Napoleonu Bonaparte i-a dusu la Paris; pana'n urma imperatulu Franciscu éra-si i-a readusu la Venezia, asediendu-i in loculu in care au fostu mai nainte.

Lang'acésta catedrala in stang'a se afla palatul Ducatiloru (Palazzo Ducale,) léganulu si mormentulu republicei Veneziane! Acestu edificiu pomposu si incomparabilu de presinte e construatu in stilu gothicu-venezianu; si datéza din seclulu alu VIII-le, a fostu inse de 5 ori derimatu, dar totu d'atáte ori si totu mai frumosu éra-si reedificatu.

Partile esterióre de catra Piazzetta si Molo constau din 107 colonne de marmoru, dintre cari 36 sunt de la vale ér 71 compunu coridórele d'a supra, pe cari

se baséza etagiulu asié dicéndu alu doilea, dar intr'o forma fórte estravaganta, ce si concurge fórte multu la imposanti'a frumosului edificiu! Ambele dintr'aceste parti, in etagiulu quasi alu doilea au câte unu balconu; de pe primul balconu respective de pe celu de catra Piazzetta, pe timpulu republicei se publicau sentintiele mortii.

Portalulu principalu alu acestui palatu e compusu fórte arteficiosu din marmoru de mai multe colori, si se numesce: „Porta della Carta“, pentru că p'acésta se espuneau decretárile republicei; trecandu dreptu inainte pe sub acestu portalu se vedu treptele numite „La Scala de Giganti“, care numire provine de la statuile colosale a lui Mars si Neptun de pe partea superióra a treptelor, între cari in timpii mai din urma se incoronau Ducatii; (pe aceste trepte in timpulu republicei numai nobililoru, cari erau inserisi in cartea d'auru, li crá permisú sê se sue.) De la aceste trepte in drépt'a pe coridoru e sal'a prima cu numele „Sala del Maggior Consiglio“ in care copiii republicei, de cei inserisi in cartea d'auru — tieneau siedintiele lor; acésta e cea mai artificiósă si pompósă sal'a a Veneziei; de presinte inea stâ tronulu presiedintelui republicei si in giuru scaunele destinate pentru ceilalti membrii ai consiliului, ca pe timpulu pe candu se tieneau siedintie in acésta sala.

Decoratiunea constă din tablouri de cei mai renumiti pictori, între aceste portretele de la 21 de Ducati; ér pe zidulu de la spatele scaunulu presidentialu, ocupandu zidulu intregu se afla celu mai mare tablou pe pandia cu colori de olei, dintre tóte câte exista in lume, si represinta „Paradisulu“ de Jac. Tintoretto. Mai departe pe paretii din drépt'a si stang'a între altele, cele mai frumoșe si mari tablouri sunt: „Ocuparea Constantinopolulu de Venezieni si franceși“ (la anulu 1204) „Papa Alesandru alu III-lea preda ducatelui Seb. Ziani pentru aপরera tronulu papalu in contra imperatului Fridericu I unu inelu in semnu de predomnire peste marea adriatica, cu care elu si urmatorii lui sê se cunune in fia-care anu.“ — „Ingenunchiarea imperatului Fridericu Barbarossa dinaintea papei Alesandru alu III-lea cu ocașiunea impacării cu acést'a, prin influinti'a ducelui Seb. Zian, dicéndu la ingenunchiare catra papa „non tibi sed Petro“ la ce pap'a a respunsu: „et mihi et Petro“ etc.

Pe plafonu in mijlocu „Gloria Veneziei“ ér cealalta parte a plafonulu constă din tírade bogatu aurite; peste totu afara de portretele Ducatiloru, in acésta sala se afla 22 de tablouri; in fine padimentulu e compusu de celu mai artificiosu mosaicu.

Din acésta sala in drépt'a vine „Sala dello Scrutinio“ in care se tieneau votárile secrete a consiliului, aruncandu voturile in gur'a unei leu de marmoru (bocca di leone) care se afla aci, mai departe sunt in acésta sala portretele celor din urma 39 de ducati, dimpreuna cu inea alte 10 tablouri mari referitórié la istori'a republicei Veneziane.

D'ací mai incolo spre partea de catra mare a palatulu e renumit'a si avut'a biblioteca a lui S. Marco, si o colectiune de monete.

Continualminte a primulu etagiu in departamentele, cari serviau de locuinte pentru Ducati, e de presinte museulu archeologicu cu sculpturi antice fórte frumoșe, cum s. e. „Venus si Amor“ „Amor intinge arculu“, „Musele amphiteatrulu din Pola“, „Apollo

neodihindu“, „Colosala Minerva“ din marmoru paricu. Mai departe interesante sunt „Leda cu lebeda“, „Unu gladiatoru gallicu mortu pe capitolulu din Roma“ (in alu III-lea seclu n. de Chr.) „Ganymedes rapitu de Vultur“, in fine „Globulu pamentului sculptatu din lemnu de Hadgi-Mehemet din Tunis“, „Charta lumei de calugarulu camaldulianu Fra-Mauro“ etc.

Acestu museu intregu constă din 5 sale mari. In etagiulu alu doile sunt inca sale nu mai pucinu frumoșe si admirabile de cătu cele din etagiulu primu, cuprindindu in sine era-si totu tablouri si sculpturi frumoșe; prim'a e: „Sala della Busola“ care serviă de antisiambra celor 3 inquisitori de statu din timpulu republicei si e cu usi secrete.

Mai departe „Sala del Consiglio dei Dieci“, apoi „Sala delle quattro porte“, in acést'a celu mai frumosu tablou e „Venezia cu leulu in contra Europei pe tauru“ (alusiune la Liga din Cambray) in fine „Capel'a ducatorulu“, in acést'a pe altariu e „Madonna“ de Sansovino, care inse inspira mai multa adoratiune de cătu pietate!...

Lang'acést'a capella, ultim'a si cea mai mica sala e: „Anticollegio“, in care sunt urmatóriele tablouri: „Seducerea Europei“, „Rentórcerea lui Iacobu la Canaan“, „Caminulu dielului Vulcanu“, „Mercur cu gratiele“, ér vis-à-vis „Pallas respingandu pe Mars“ si „Ariadne si Bachus“ ér pe plafonu „Venezia pe tronu.“

Cu acestu palatu in legatura prin puntea suspineloru „Ponte dei Sospiri“ sunt infioratórele inchisori a le republicei, asié numitele „Carceri di piombi“ a la inchisorile inquisitiunei din Spania! cari nu insufia alta decătu frica, gróza si spaima, dar de presinte nu se mai intrebuintieza de foliu; aceste au fostu impartite in de cele pentru criminalisti, pentru criminalisti politici, pentru nobili si pentru cei cari au conspiratu in contra esistintiei Republicei!

Dupa ce am vediatu aceste tóte pe uscatu, m'am aruncatu „pe gondola“ si am trecut peste laguna prin „Canal grande“ la „Accademia delle Belle Arte“, — acestu edificiu din afara nu pré aréta multu, dar cu atātu mai grandiosu e interiorulu; care e impartitu in 20 de sale contienendu la vre-o 700 de tablouri de la cei mai renumiti pictori antichi si moderni atātu ai Veneziei, cătu si ai intregi Italie, si pucine sculpture de marmore.

Dintr'aceste tablouri — nepotendu-le tóte numi — nu potiu nici — preferandu, sê citezu unele dintre cele mai de mare insemnătate pentru că si d'aceste sunt pré multe frumoșe!

Catră 3 óre dup'amédi finindu si cu visitarea acestei academii de belearte, ér mi-luai gondola si continuai calea mai departe pe „Canal grande“, (care pentru Venezia e aceea, ce e Corso pentru Roma, Toledo pentru Neapole, Boulevardele din Paris, „Unter den Linden“ in Berlin si... ér sê d'cu, malulu Dunarei in Pesta!!!) voindu sê iesu la marea adriatica; pe acestu canalu din drépt'a si din stang'a mi-atrageau admiratiunea frumoșele si poeticele palate ale aristocratfei vechi Veneziane, zidite in apa pe malulu acestui canalu, fara feliu de trotoaru afara de treptele de pe cari se sue boeriulu in equipagi'a alias — gondola sa si stelpii vepsiti cu colorile si pagerea respectivului nobilu, de cari se léga gondola.

Aceste palate, de si de timpu si tempestate ceva

inegrite, totu-si impresiunea si placerea ce o procura la privirea lor e extraordinaria. Sunt zidite in diferite stile, mai cu séma din epoc'a Renaissance, care de care mai fantasticu si mai mandru.

Peste totu si in tóte privintiele Venezia nu e pré basata pe economía séu practicitate, ci mai multu pe lusu, pompa, fantasia si estravagantie! Cele mai renumite si frumoșe dintre aceste palate sunt urmatóriele: „Palazzi Grassi“ de presinte proprietatea baronului Sina. „Palazzi Foscari“, „Palazzi Pisani“, „Palazzi Corner Spinelli“, „Palazzi Grimani“ din epoc'a renaissance cap' d'opera lui Michaelae Sammicheli de presinte oficiulu postalu, „Palazzi Farsetti“ (originalu Dandolo) si „Loredan“ (din alu XII-lea seclu) in stilu byzantin-orient. si venezianu, candu-va resiedinti'a regelui Peter Lusignan din Cypria, de presinte ambele palate servescu de oficiele municipalitătii.

Intr'aceste am sositu la „Ponte di Rialto“ (din alu XV seclu) cea mai mare punte de marmoru a Veneziei, in forma de arcu (celelalte punti si si de fieru) e basata pe 12,000 de stélpi si e jumetate de cale intre „Dogana di Mare“ si gar'a calei ferate.

D'aci mai departe pe malulu de drépt'a e celu mai frumosu palatu profanu a Veneziei, cu numele: „La ca Doro“ (din seclulu alu XIV-lea,) in stang'a „Palazzi Pesaro“ fostu proprietatea ducelui Bevilacqua, acum a generalului de la Maza; mai departe „Fondaco de Turchi“ pana 'n seclulu trecut servia de asilu turciloru. „Palazzi Vendramin Calergi“ din Renaissance fórt frumosu palatu, pe façad'a susu e scrisu motto: „Non nobis“ si e proprietatea ducelui de Bordeaux.

In fine bisericelē „Gli Scalzi“ cu frontulu intregu de marmoru albu si „S. Simeone piccolo“, imitatiune dupa panteonulu din Roma.

De la aceste ceva mai incolo, finindu-se canalulu, am intratu in marea adriatica, de unde apoi trecandu pe langa „Campo di Marte“ luai directiunea spre „Canal della Giudecca“ ér d'aci:

„Mergi la Lido Barcarola!“
disei barcarolului meu si acesta apucă spre frumós'a insula Lido! de la Lido in urma dupa ce am incungiuratu astu-feliu partea cea mai frumoșa a Veneziei, me rentorsei pe la „Punta della Salute“ era-si la Piazzetta di S. Marco, de unde am plecatu; pe acést'a in drépt'a stă amintitulu palatu ducalu, ér vis-à-vis d'acesta in stang'a e o parte a palatului regescu, a carui cealalta parte forméza 3 parti din piazza di San Marco si servescu de presinte de biblioteca inceputa de Sansovino (1536) cu numele „Antica Libreria di S. Marco“, avendu de vis-à-vis dreptu partea intregitória a piatiului biserică S. Marco, apoi de la S. Marco era-si vis-à-vis in stang'a respective in coltiulu palatului regescu e turnulu campaneleloru „Il Campanile di S. Marco“, celu mai naltu turnu alu Veneziei, e fundatu din seclulu alu IX-lea.

In acestu turnu — fiindu inca diua la rentórcerea mea — m'am suitu sê privescu apusulu sórelui, fiindu totu d'odata din verfulu acestui turnu si celu mai frumosu prospectu peste marea adriatica, lagune, si Venezia.

Sosindu susu, custodele mi-dete unu ochianu prin care am potutu vedé Muntii Euganiei de langa Padua, alpii Juliei acoperiti cu néua si chiar muntii de peste mare a Istriei, acestu turnu ér pe timpulu republicei destinat pentru procuratorii cari in decur-

sulu consilierilor mari, aveau sê sté aici dreptu sentinela.

In scurtu timpu dupa petrecerea mea aici susu; intre sunetele melodióse a opereloru italiene executate de band'a militara, care in fia-care domineca fiindu timpu frumosu canta in mijloculu piatiului di S. Marco — incepu a privi briliantulu fenomenu alu apunerei sórelui in — mare! totu d'odata inse:

„Von hier sah ich das Meer, unendlich — und ohne Gránzen

Dir gleich, du bitt'rer Schmerz!!!

Traianu Popescu.

CE E NOU?

⊙ (*Avisare on. publicu romanu!*) Adunarea generala pentru fondulu de teatru romanu, se va tiené in 11 si 12 noemvre st. n. a. c. in Timisiór'a. Simpat'ia de care se bucura asésta intreprindere pentru acelu isvoru nou de cultura natiunala pretotindeniá, s'a latitu si in pregiurulu capitalei Banatului, intr' atát'a, in cátu onorabil'a intieligintia din Timisióra si din giuru, indata s'a constituitu spre arangiarea dupa cuviintia a acestei festivitáti natiunale, si a alesu din sinulu seu unu comitetu spre acestu scopu, dandu-i onorabil'a insarcinare, d'a face pregatirile necesari si d'a conduce acea festivitáte. In urmarea acestei insarcinári, comitetulu numitu aduce la cunoscinti'a onoratului publicu, cumca in diu'a a dóu'a a adunárii, adeca in 31 optomvre /12 noemvre a. c. se va arangiá in sal'a teatrala (Redoute,) unu balu impreunatu cu concertu in favorulu fondului teatralu, si sperámu sê avemu o rara festivitáte si petrecere natiunala. Aducéndu deci aceste onoratului publicu la cunoscintiá, lu-rogámu totu odata, sê binevoiésca a spriginí atátu moralmente, cátu si materialmente acésta intreprindere, ca sê reesímu cu succesu, demnu de numele nostru. Asemenea rogámu pe on. óspeti din departare, cari ne voru onorá cu presinti'a lor, sê binevoiésca a ne incunoscintiá despre venirea dloru, ca sê potemu face dispusetiuni in privinti'a locuintieloru, pe cátu ar fi de lipsa. Timisiór'a in optomvre 1872. *P. Rotariu* m. p. presied. comit. arangiatoriu. *P. Milu*, m. p. not. comit. arang.

Δ (*Noulu episcopu alu Gherlei.*) Dieces'a Gherlei, dupa o veduvire aprópe de patru ani, in fine si-a capetatu mirele ei. Scaunulu episcopescu alu acestei diecese nu mai e vacantu. Intocmai precum se anuciase mai de multu, fói'a oficiala publicá in dilele trecute numirea parintelui vicariu alu Marmatiei Mihaiu Pavelu, de episcopu alu Gherlei. Actulu de denumire pórtá datulu: „Berlinu 12 septemvre.“

⊙ (*La universitatea din Clusiu*) s'a numitu dilele trecute si unu profesoru romanu, dlu dr. Grigoriu Silasí, — pentru catedr'a de limb'a si literatur'a romana.

** (*Societatea de lectura a teologiloru din Blasiu*) s'a constituitu pentru anul viitoriu astu-felu: pre-

siedinte Iosifu Vasilco, notariu alu corespundintieloru Dionisiu Velicea, cassariu Iosifu Barbu, bibliotecariu Teodoru Popu, notariu alu siedintieloru Petru Bucuru. Bibliotec'a societáti constá din 275 opuri, — ér averea ei se urca la 200 fl.

** (*A patítu-o!*) Unu domnu voindu sê cumpe-re calulu unui omu din Buda-vechia, care pe dinsulu lu-cunoscea bine, l'a cerutu sê faca o calarire de proba pana la Pesta. Proprietariulu calului se involi, si cumperatoriulu veni calare in Pest'a, unde se oprí inaintea unei case mari. Avendu dinsulu in acea casa de lucru, si nefiindu nime de fatia spre a-i poté incredintiá calulu pana ce dinsulu va petrece in laintru, — lu-legá de o carutia, care stetea chiar la pórt'a acelei case, — apoi intrá. Pe candu dinsulu esí din casa, la pórt'a nu mai zari nici caruti'a, nici calulu.

Literatura si arte.

** (*Teatru romanu.*) Una din represintatiunile teatrale din Sibíu ale dlui Ionescu, s'a datu in favorulu gimnasiulu din Bradu. Din Sibíu dlu Jonescu va plecá la Blasiu, Alba-Julia, Abrudu, Bradu, Baia-de-Crisiu etc.

** (*Drama nóna.*) Aflámu, cá dlu Pascaly a pusu in repetitiune o nóua drama natiunala de dlu Rocques, autorulu piesei „Constantinu Brancoveanu.“ Acésta piesa se díce cá tratéza triumfulu lui Mircea celu betranu a supra lui Bajazet Ilderinu. Titlulu piesei e: „Romaní'a Liberata.“

** (*Teatru de la Bucuresci.*) Domineca in 1/13 octomvre s'a jocalu pentru prima-óra „Cazaturile“, comediá in trei acte, romanisata din limb'a franceza, — si „Post-scriptum“, comediá franceza in unu actu.

** (*Dlu I. C. Dragescu.*) dorindu a scrie istori'a lui Horia si Jancu, róga pe toti aceia, cari posedu vr'unu actu relativu la viéti'a si faptele acestoru dóue stralucite individualitáti istorice, ffa acelu actu de ori ce natura, stampa, manuscriptu, istoria, poesia, legenda, traditiune, balada, — sê binevoiésca a i-le comunicá. Din observatiunile dlui Papiu, reproduse in nr. penultimu, onorab. nostri cetitori au potutu aflá deja, cá acestu eminentu istoricu inca voiesce sê scrie istori'a lui Jancu, „avendu in posesiunea sa cea mai frumósa culegere de documinte relative la intemplá-rile de atunci“, — asié dara credemu, cá amiculu nostru Dragescu — celu pucinu istori'a Jancu — va lasá o unei pene mai competente.

** (*„Propaganda“*) la Roma va esí sub titlulu „Daci'a traiana.“

× (*Bibliografia.*) S'a pusu sub presa la Bucuresci si va aparé in curendu scrierea „Povesti-Albastre“, de Laboulaye, in prosa si versuri, de eminentulu fabulistu dlu Gr. M. Alesandrescu. Abonamente se potu face si la dsa a casa.

☞ *Suplementu: Novele de Iosifu Vulcanu, tom. II. col'a XI.*

Proprietariu, redactoru respundiatoru si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1872. Strad'a lui Alesandru nr. 13.

☞ **Esemplare complete mai avemu din inceputulu anului.** ☞